

ÄLTASJÖNS FISKEVÅRDSOMRÅDESFÖRENING

c/o Sten Fogelström

Älta Strandväg 61

138 33 ÄLTA

08-773 06 72

Plusgiro 484 82 26-9

Älta 2010-06-13

Till Länsstyrelsen i Stockholms län

K O P I A

Via Stockholms Stadsbyggnadsnämnd
Registraturen
Box 8314
104 20 STOCKHOLM

Diarienummer Dp 2008-20187-54

Överklagande av Stockholms Stadsbyggnadsnämnds beslut 2010-05-12, § 7, om antagande av detaljplan för del av Solvärmen 1 inom stadsdelen Flaten.

Ältasjöns Fiskevårdsområdesförening (Fvof) överklagar härmed rubr beslut.

Detaljplanen avser att möjliggöra nyetablering av en processindustri, Sveriges största anläggning för produktion av biogas och biogödsel, vid Ältasjön. Föreningen anser dels att platsen är olämplig för den planerade verksamheten, dels att det föreligger brister och fel i handläggningen av ärendet och i de tillhörande dokumenten. Föreningen yrkar därför på att länsstyrelsen upphäver beslutet om antagande av detaljplanen.

Ältasjöns Fvof förvaltar fisket inom Ältasjöns Fiskevårdsområde, vilket omfattar hela Ältasjön, både inom Stockholms kommun och Nacka kommun. Fiskevårdsområdet är bildat enligt LOFO 1980:533. Medlemmarna utgöres av ägarna till de fastigheter till vilka hör vatten och fiske i Ältasjön. Föreningen är synnerligen berörd av detaljplanen och anser sig såsom förvaltare av fisket i Ältasjön, vars vatten och fiske riskerar att förstöras av verksamheten, även vara sakägare. Föreningen har under utställningstiden skriftligt framfört synpunkter som ej blivit tillgodosedda.

1. Ältasjöns Fvof anser att platsen är olämplig av följande skäl

- a) Ett främmande inslag i naturreservaten
- b) Irrationell lokalisering, långt från råvaror och avnämare till gödseln
- c) Risker som följd av lokalt koncentrerat koldioxidutsläpp
- d) Risk för Ältasjön p.g.a. förorenat dagvatten
- e) Risk för Ältasjön vid haveri
- f) Försämrade naturupplevelse för sportfiskare och risk för fiskfaunan i Ältasjön

a) Ett främmande inslag i Naturreservaten

Förslaget innebär nyetablering av Sveriges största processindustri för tillverkning av biogas och biogödsel i en miljö där den utgör ett helt främmande inslag. Det tilltänkta fabriksområdet ligger vid Ältasjön, vid ett strandavsnitt som enligt Stockholms stads dagvattenstrategi klassats som ekologiskt särskilt känsligt. Området ligger inbäddat i Flatens naturreservat, ca 300 meter söder om gränsen mot Nackareservaten. Sammanlagt utgör de tre nyligen inrättade naturreservaten ett av Stockholms mest centrala områden för rekreation och friluftsliv, med en utsträckning från Järlasjön i norr till Drevviken i söder. Den planerade gas- och gödsel fabriken skulle få en placering mitt i den "getingmidja" reservaten beskriver vid Ältasjöns västra del. Hela naturreservatsområdet

LJSR

ingår dessutom i den s.k. Tyrestakilen. Inrättandet av naturreservaten har ökat Ältasjöns värde som rekreatiomsområde, vilket tydligt bekräftas i den massiva opinionsyttring mot biogasfabriken som kommit till uttryck i Föreningen Rädda Ältasjöns upprop och som samlat mer än 3.500 namnunderskrifter. Planområdets status som industritomt är därför mogen att omprövas.

b) Irrationell lokalisering, långt från råvaror och avnämare till gödseln

Sett i ett större perspektiv är lokaliseringen av anläggningen helt irrationell. En anläggning av detta slag skall förläggas där läget är optimalt med hänsyn till transporter, tillgång till råvaror, närhet till avnämare till gödseln, minimal skada och störning på omgivningen mm. Den aktuella platsen i Skarpnäck, vid Ältasjön, har härvidlag inga fördelar att erbjuda. En lokalisering hit skulle innebära ett stort antal tunga lastbilstransporter med jordbruksvaror fram och tillbaka genom Stockholms södra förorter.

Av det samrådsunderlag, dat 2010-03-30, som Swedish Biogas International AB presenterat inför ny ansökan till länsstyrelsen framgår att det allra mesta rötsubstratet utgöres av rena jordbruksprodukter; 25.000 ton spannmål och 20.000 ton grönmassa (vallväxter mm). Sammanlagt således 45.000 ton. Därutöver 15.000 ton vegetabiliska industriella restprodukter. Om en hektar åker ger 5 ton gröda skulle det således erfordras 0,9 mil² åker för att försörja anläggningen. Den sammanlagda arealen åker och betesmark i Haninge och Nynäshamns kommuner utgör endast ca 1 mil². Uppenbart är att leveranserna i huvudsak måste komma västerifrån via E4-an. Kortaste vägen från E4 till Skarpnäck går via Södra länkens tunnlar till Globen och sedan via Nynäsvägen söderut till Hökarängen. Därefter Tyresövägen till Skarpnäck. Förmodligen skall sedan huvuddelen av 55.000 ton biogödsel ut samma väg. Vägen över den ännu inte färdigställda Södertörnsleden blir 1 resp 3 mil (enkel väg) längre, beroende på om man kommer på E4-an från söder eller norr.

En anläggning av aktuellt slag bör i första hand placeras där den hör hemma - i det agrara produktionslandskapet. Ett visst stöd för detta påstående tycker vi oss finna i Energimyndighetens i mars i år till Näringsdepartementet avlämnade delrapport om en sektorövergripande biogasstrategi. En lokalisering till Skarpnäck saknar dessutom stöd i den regionala planeringen. Skulle en placering i södra Storstockholmsområdet vara mycket önskvärd, förefaller en placering nära E4, inom området norra Botkyrka – Vårby – Kungens kurva vara det optimala. Här möts E4, Södertörnsleden och den blivande Förbifart Stockholm. Vid Vårby finns dessutom ett stort bryggeri, som kanske kan tillhandahålla en del användbara vegetabiliska restprodukter som rötsubstrat. En lokalisering till Skarpnäck, jämfört med Vårby, innebär att varje lastbil som kommer på E4-an söderifrån får göra en extratur på minst 4,5 mil (tur och retur). Mängden fordonsgas (metan) som skall ut från anläggningen uppgår till ca 7.600 ton/år (volymvikt 0,72 kg/m³). Skulle en rörledning för gasen vara för dyr, går det bra att köra den på bil. Så görs redan i rätt stor omfattning. Av den lokaliseringsstudie som åberopas framgår att man avser att transportera den dubbla mängden naturgas på bil ända från Nynäshamn. Biltransport av gasen genererar betydligt mindre trafikarbete än transporten av råvaror och biogödsel. Minimering av transportarbetet är ett allmänt önskemål, bl.a. med hänsyn till länets miljömål om att minska transportsektorns utsläpp. Förmodligen finns även företagsekonomiska fördelar.

En placering vid Skarpnäck enligt förslaget innebär dålig hushållning med begränsade marktillgångar i tämligen centralt läge. Området bör i första hand integreras med de omgivande naturreservaten. Alternativet kan vara användning för ändamål som nödvändigtvis måste ha ett centralt läge och som står bättre i samklang med dess läge inom naturreservaten och som inte medför skada för miljö och närboende.

c) Risker som följd av lokalt koncentrerat koldioxidutsläpp

Enligt uppgift vid ett möte i april 2010 skulle den tilltänkta anläggningen eliminera utsläpp av 23.000 ton (fossil) koldioxid. Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att hälften av rågasen som produceras utgöres av (ickefossil) koldioxid, vilken avskiljes vid

L&R

uppgraderingen till fordonsgas. Således uppkommer vid anläggningen per år även $10.500.000 \text{ Nm}^3$ koldioxid, vilket, vid en volymvikt om $1,98 \text{ kg/m}^3$, innebär ett koncentrerat utsläpp till närområdet om 20.800 ton koldioxid. Per dygn blir utsläppet 28.800 m^3 (57 ton), vilket torde vara 10 gånger så mycket som utsläppet från den nuvarande trafiken på Tyresö- och Flatenvägarna.

Koldioxid brukar beskrivas som en gas som inte är giftig; ändå är det inte någon ofarlig gas. Halter i inandningsluften överstigande ca 5 % kan leda till medvetslöshet och högre halter till kvävning.

Koldioxid är en tung gas, 52% tyngre än luft. Koldioxiden söker sig därför nedåt till lågt belägna områden. I detta fall är Ältasjöns vattenyta den lägsta nivån. Vid vindstilla perioder är därför en anrikning av koldioxid att vänta närmast Ältasjöns vattenyta, framför allt i den västra delen. Två dygns koldioxidutsläpp motsvarar ett 1,5 meter högt luftskikt med 5% koldioxid över Ältasjöns 78 ha stora yta.

Utsläpp av koldioxiden över de åkrar som producerar råvaran är förmodligen att föredra.

d) Risk för Ältasjön p.g.a. förorenat dagvatten

Avståndet mellan det tilltänkta fabriksområdet och öppet vatten i Ältasjön är ca 200 meter. Sjöns vatten finns dock redan i våtmarksområdet omedelbart norr om Tyresövägen, ca 100 meter från fabriksområdet. Ett problem med Ältasjön är höga fosforhalter. Trenden är dock minskande halter under senare år, samtidigt med ökande siktdjup. Detta mycket tack vare ett målmedvetet arbete från Nacka kommun med att eliminera tillflödena av växtnäring och andra föroreningar, bl.a. genom att rekommendera återhållsamhet med gödsling i trädgårdar och undvikande av biltvätt i närheten av rännstensbrunnar. Även Stockholm Vatten deltar aktivt i vattenvårdsarbetet, exempelvis genom den nyligen anlagda skärbassängen i Kasbyviken för rening av trafikdagvatten. Platsen för biogasfabriken ligger inom Ältasjöns avrinningsområde för såväl yt- som grundvatten. Ett stort hot mot Ältasjön från anläggningen är utsläpp av förorenat dagvatten eller bräddning/läckage från pumpning av kemikalier, processvatten och spillvatten, antingen som ytvatten eller som förorenat grundvatten. Indirekt påverkan av dagvatten från reservvärmeverket p.g.a. hårdgörning av marken är inte utredd.

Detaljplanehandlingarna redovisar endast översiktligt hur dagvattnet är tänkt att hanteras och avbördas till Ältasjön. Det beskrivna systemet är inte till alla delar övertygande, bl.a. anger man ett filter som skall klara av att avskilja lösta föroreningar. Det framgår inte vad som händer med infiltrerat förorenat dagvatten; grundvattenströmmen leder mot Ältasjön, vars vatten finns på andra sidan Tyresövägen. Det framgår också att dagvattenproblematiken ännu inte är färdigutredd, trots att arbetet med projektet pågått i över ett års tid.

Enligt vår uppfattning är det knappast möjligt att åstadkomma ett långsiktigt och i alla lägen fungerande skydd mot förorenat dagvatten. Det saknas utrymme för tillräcklig skyddszon mellan anläggningen och Ältasjön. Även med de bästa ambitioner är det osannolikt att det inte emellanåt kommer att ske utsläpp som vållar stor skada på Ältasjön och sjöarna nedströms, inkl Natura 2000-området. Mycket av det vattenvårdsarbete som utförts spolieras därmed.

e) Risk för Ältasjön vid haveri

I händelse av totalhaveri med okontrollerad utströmning av råvaror, hel- och halvfabrikat eller släckvatten måste beredskap finnas i form av bassänger som kan fänga upp hela volymen innan den kommer i närheten av Ältasjön. Den sammanlagda volymen i röt-kammare, biogödselbrunn och rötrestbuffer uppgår till 23.500 m^3 (enligt det senaste samrådsunderlaget). Enbart i biogödselbrunnen kan totalmängden kväve, fosfor och kalium uppgå till 35 ton. Handlingarna beskriver kortfattat ett sätt att med 35 cm höga vallar fänga upp endast 6.000 m^3 av denna volym. Vi befarar att denna begränsning beror på att det inte finns praktisk möjlighet att anordna ett heltäckande skydd på ett tillförlitligt sätt.

LJ SR

f) Försämrad naturupplevelse för sportfiskare och risk för fiskfaunan i Ältasjön

Fisket i Ältasjön är främst av typen sportfiske, en aktivitet som är förenad med naturupplevelser och där naturreservaten i och vid västra delen av Ältasjön erbjuder en attraktiv miljö. De utsläpp av illaluktande gaser och koldioxid som är att emotse från anläggningen skulle kulminera i just detta område, samtidigt som den visuella naturupplevelsen starkt begränsas av en dominerande fabriksanläggning. Därtill en starkt försämrad landskapsbild och ökad bullernivå. Anläggningen innebär i sig en ny bullerkälla för naturreservaten, men kan dessutom generera reflekterat buller från vägarna genom de stora tillkommande plåtfasaderna hos rötkammare och andra byggnader. Ältasjöns attraktionskraft för sportfiske minskar, med risk att så sker även med föreningens intäkter. Föreningen upplåter sportfiske till allmänheten genom det s.k. Sportfiskekortet. Kräftfiske för allmänheten upplåtes genom Ältens Fiskeklubb.

Praktisk fiskevård har genom föreningen bl.a. skett genom inplantering av signalkräfta och gös. En s.k. risvase har anlagts i Ältasjön. I föreningens regi utförs årligen provfisken, såväl av fisk som av kräftor. Utvecklingen av fiskfaunan går åt rätt håll, sett ur fiskesynpunkt, med minskande andel av småmört. Den positiva utvecklingen av fiskfaunan sammanhänger troligen med den positiva utvecklingen av vattnet med minskande näringsinnehåll. Ökat näringsinnehåll i sjön skulle ge större grumlighet genom ökad mängd växtplankton, vilket i sin tur skulle inverka negativt på fiskfaunans sammansättning. En anläggning enligt förslaget, en stor gödsselfabrik nära sjökanten, skulle dels fördärva naturupplevelsen för de som fiskar, eller på annat sätt uppehåller sig i naturreservaten, dels utgöra ett latent hot mot Ältasjön och fisket i sjön.

2. Brister och fel i handläggningen och i de tillhörande dokumenten

- a) **Lagstadgat samråd har ej skett**
- b) **Lokaliseringsstudien ej adekvat**
- c) **Utställningsmaterialet var ej komplett**
- d) **Konsekvenserna av koldioxidutsläppet beskrivs inte**
- e) **Marklov beviljades långt innan detaljplanen ställdes ut**

a) Lagstadgat samråd har ej skett

Enligt plan- och bygglagen är kommunen skyldig att samråda med sakägare och andra som berörs, eller har ett väsentligt intresse av förslaget, när förslag till detaljplan upprättas.

Eftersom den aktuella detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan (industriändamål) krävs en miljökonsekvensbeskrivning. Enligt miljöbalken skall den som avser att bedriva verksamheten samråda med bl.a. den allmänhet och de organisationer som kan antas bli berörda. Sådant samråd skall genomföras i god tid innan miljökonsekvensbeskrivningen upprättas.

Ältasjöns Fvof är synnerligen berörd av förslaget och anser sig såsom förvaltare av fisket i Ältasjön, vars vatten och fiske riskerar att förstöras av verksamheten, även vara sakägare. Föreningen har inte fått någon inbjudan till samråd, varken i detaljplaneärendet eller inför upprättandet av den tillhörande miljökonsekvensbeskrivningen. Ej heller har föreningen fått någon som helst annan information om projektet. Den första kännedomen om projektet fick ordföranden av en tillfällighet den 22 januari i år. Den annons med kungörelse om utställningen, som var införd i både SvD och DN dagen innan, kan närmast betraktas som krypterad; den ger ingen som helst association till att det handlar om nyetablering av Sveriges största processindustri för biogas och biogödsel vid Ältasjön. Den som inte redan känner till projektet finner ingen anledning att reagera. Förmodligen är det många som läst men inte förstått.

LJSR

b) Lokaliseringsstudien ej adekvat

Den lokaliseringsstudie som åberopas avser en samlokalisering av LNG-anläggning och biogasproduktion i Sofielund i Huddinge och är inte tillämplig för att motivera en lokalisering av enbart biogasproduktion till Skarpnäck. Det begränsade antal platser studien omfattar verkar vara en följd av att LNG (naturgasen) skall komma från Nynäshamnshållet. Dessutom har studien inte ens nämnt att Solvärmen 1 ligger omgivet av naturreservat och att det en bit nedströms, i Söderbysjön-Dammtorpssjön, finns ett Natura 2000-område. För en anläggning för enbart produktion av biogas, baserad på jordbruksprodukter, gäller andra lokaliseringskriterier. Exempelvis har inga platser i anslutning till E4-an studerats, trots att en sådan lokalisering uppenbart skulle ge en bättre hushållning med samhällets resurser och samtidigt vara miljömässigt fördelaktigare.

c) Utställningsmaterialet var ej komplett

Vid utställningen av detaljplaneförslaget 21 jan – 18 feb 2010 saknades bland det på stadsbyggnadskontoret framlagda materialet följande handlingar:

- Miljökonsekvensbeskrivningen
- "PM avseende förslag till dagvattenhantering inom fastigheten Solvärmen 1", Tyréns Reviderad 2009-08-20.

Allmänheten har således inte beretts möjlighet att rätt bedöma det utställda detaljplaneförslaget.

Vi fick tag i miljökonsekvensbeskrivningen på Stockholms webbsida. PM-an verkade över huvud taget inte finnas hos stadsbyggnadskontoret, den lyckades vi få tag i på annat sätt (dock inte den åberopade kartbilagan). Den visade sig vara baserad på helt felaktiga basvärden, vilka vi beskrivit i vårt utställningsyttrande.

d) Konsekvenserna av koldioxidutsläppet beskrivs inte

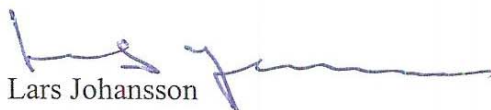
Av handlingarna kan utläsas att från uppgraderingen till fordonsgas kommer att släppas 20.800 ton koldioxid per år. Miljökonsekvensbeskrivningen redogör inte för konsekvenserna, och riskerna, av detta lokala, koncentrerade, utsläpp.

e) Marklov beviljades långt innan detaljplanen ställts ut

Stockholms stad beviljade 2009-08-31 marklov för terrassering av berg. Med stöd av detta marklov genomförde Swedish Biogas International AB under januari kalavverkning, bergavtäckning, borrhning, jordschakt och fyllning inom hela området. Arbetet avbröts kort efter det att allmänheten uppmärksammat vad som pågick.

ÄLTASJÖNS FISKEVÅRDSOMRÅDESFÖRENING

Sten Fogelström

Lars Johansson